

HaKtav V'HaKabbalah: I'm A Dream Decipherer, No Big Deal

Parashat Mikeitz 5779

R' Yisroel Meir Rosenzweig - enrosenzweig@gmail.com

1. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Bereishit 40:8

1 (ח) הלא לאלקים פתונים. לא יוכל אדם לפתור חלומות בשלמות אם לא בהיות רוח אלקים נוססה בו, לכן ספרו נא לי אולי
2 יקרה ד' לקראתי ודבר מה יראני והגדת לך (כ"כ המפרשים) ולא יתכן, כי עבד החבוש בבית האסורים לא יוציא מפיו דברים
3 המיחסים אותו לאיש מעלה, וגם מתנגד אל הנימוס להתפאר היותו איש מוכן להתנוסס בו רוח אלקים, לכן נראה לי שהמכוון
4 באמרו להקטין מאד ענין פתרון חלומות עד שאין מן הצורך לחפש אחר איש לפתור אותו,
5 וזה, רוב החלומות באים, אם מהרהורי דיומא, או ע"י מערכת השמים או ע"י רוחות ושדים ומעוטא דמעוטא מהם באים ע"י
6 מלאך, והחלומות הבאים ע"י מלאך הם אשר אין להם רק פתרון אחד אמתי, והפותר צריך להיות איש אשר צלם אלקים עליו
7 ורוח ד' מתנוססת בו, ולזה מתענין על מקצת חלומות כי חוששין פן באו ע"י מלאך, אשר לא ישתנה בפתרון כ"א בתשובה
8 ומע"ט, אמנם רוב החלומות הבאים ע"י סבות ואמצעיים אחרים, הן הנה שיוכלו להשתנות ע"י פתרון מטוב לרע ומרע לטוב,
9 ועל מין חלומות אלה אמרו חכמים כל החלומות הולכים אחר הפה, כמבואר בפרק הרואה מן כ"ד פותרי חלומות מה שפתר זה
10 לא פתר זה וכולם נתקיימו כמ"ש שם הכותב ומהרש"א,
11 לפ"ז יתכן כי יוסף בהיותו רגיל זה כמה עם שני השרים האלה, והכיר תכונות נפשותם, הבין כי אינם ראויים לחלומות
12 באמצעות מלאך, כי אם באים באמצעיים אחרים, לכן אמר להם לא לאלקים פתונים כלומר אין צריכים לפתרון חלומות
13 לאיש אלקים אשר רוח ד' מתנוססת בו, כי החלומות הולכין אחר הפה, וכל איש יהיה מי שיהיה יוכל לפתור לכן ספרו נא לי,
14 מלת הלא כאן אינו דומה לשאר מקומות, כמו הלא אם תיטיב שאת, הלא הוא אמר לי אחי הוא, הלא הוא אביך קנך, כי באלה
15 הה"א היא השאלה ומהפכת השלילה לחיוב ומאמת את הנאמר אחריו אמנם הה"א התלויה כאן במלת לא, היא הה"א התימה
16 והפלא, כה"א הלבן מאה שנה יולד, הבת תשעים שנה תלד, שהיא הה"א התימה הקיימת, כמ"ש רש"י שם (לך לך י"ז י"ז) וכן
17 הנגלה נגלית, הרואה אתה, שהם תמיהות קיימות המעוררות על פליאת הדבר, להיותו זר ויוצא מן המנהג והראוי (כמ"ש
18 הרא"ם שם ושאר מפרשים) ובוזה אין הה"א מהפכת השלילה לחיוב, אבל מלת לא במקומה עומדת בהוראות השלילה, והה"א
19 התלויה בה היא להורות על הפליאה בשלילה זו. וטעם הלא לאלקים פתונים אין צורך לאיש אלקים לפתור חלומות, שהוא
20 באמת דבר תמוה ופלא, שהחלומות הולכין אחר הפה ומשתנים מרע לטוב ומטוב לרע ע"י דבורי הפותר (זאנדערבאר,
21 דייטונגען בעדירפען דער גאטטליכקייט ניכט). מלת אלקים כענין ויראו בני האלקים דתרגומו רברביא, אני אמרתי אלקים אתם
22 (תהלים פ"ב) שענינו בני עליי חכמים ומשכילים.

2. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Bereishit 41:17

1 (יז) בחלמי הנני עמד. האריכה התורה בספור פרטי חלום פרעה אל יוסף, ולא אמר' בקצור ובדרך כלל ויספר פרעה ליוסף
2 את חלומו, כמ"ש הפסוק בדברו לחכמיו ולחרטמיו, ונ"ל כי בא זה הספור להודיענו גדל השגחתו ית' על יראיו, כי אף ששינה
3 פרעה כמה דברים בספור פרטי חלומו, אשר ממשמעותם אין להם שייכות אל הפתרון, בכל זאת מהש"י היתה נסבה להודיע
4 ליוסף ענין הפתרון כפי מה שראוהו פרעה באמת, אף שאינו מוסכם עם ספורו את חלומו, והוא זה. אחר שידענו כי כל מחית
5 ארץ מצרים היתה מן היאור, כמ"ש (ישעיה י"ט) ערות על יאור על פי יאור וכל מזרע יאור יבש מדף ואיננו, וכתוב ואנו
6 הדייגים ואבלו כל משליכי ביאור חכה ובשו עובדי פשתים שריקות וגו' והיו שתתיה מדוכאים וגו', הנה לפי זה מראית החלום
7 היו הפרות העולות מן היאור שהוא עיקר ומקור מחיתם יפות מראה, והוא דבר פשוט שזה יורה על שנות שובע, כי יפות מראה
8 איננו שבח לפרות רק לבני אדם, כי המראה היפה בזיו קלסתר וצבע העור כשהוא לבן צח ואדום וכדומה הוא המיפה מראית
9 פני אדם, ובימי השובע הבריות נראות יפות, וכן רעות מראה איננו גריעות כ"כ בבהמה, אמנם בבני אדם היא אחת מהחסרונות
10 הגדולות, והדבר פשוט שהפרות רעות המראה יורו על שנות רעב שיעשו רושם בזיו פני אדם, כל פנים יהפכו לירקון וכל
11 תוארה ישונה למראה מגונה, ועל כן במראית החלום אמר קרא ותעמודנה אצל הפרות על שפת היאור, מזה הוראה עצומה
12 ששנות השובע יהיה להן התחברות והשתתפות עם שנות הרעב שיבואו אחריהן ע"י רבוי ההשפעה מאלה לאלה. אמנם בספור
13 החלום אמר פרעה ויפת תואר, ורעות תאר שהוא שם הנוח לבד על צורת הפנים והאיברים, כמו דפוס החוטם המצח הפה
14 ולחיים, אשר הם בערך שווי ומוצע וכן קומת הגוף (ערש"י לעיל כ"ט י"ז), הנה מכל אלה אין הוראה על השובע והרעב, כי
15 אין פעולתם על התאר רק על המראה, גם לא הזכיר בספורו בפרות הרעות שהן היו עולות מן היאור, אשר יורה על חסרון
16 המחיה הבא מן היאור, וכן לא הזכיר עמידת הפרות הרעות אצל הטובות, גם הוסיף בספורו לאמר מה שלא ראה כלל, והוא,
17 ולא נודע כי באו אל קרבנה ומראיהן רע כאשר בתחלה, הנה מדבריו אלה רמז ברור הפך מראית חלומו, דהיינו שלא יהיה
18 לשנים אלה שום השתתפות והתחברות זע"ז, הטובות לא יועילו למלאות חסרון הרעות, כמו שלא הועילו הבריות להבריא
19 הבחושות, גם בספור חלום השבלים באו שנויים שאין ממשמעותם כ"כ השובע והרעב, כי כפי מראית חלומו היו השבלים
20 בריאות והוא לשון שאין לו שייכות כ"כ בשבלים ואינו אלא דרך השאלה. וע"כ יורה על שנות שובע, שבתוספת טובתם
21 יבריא את בני אדם, אמנם פרעה לא אמר רק לשון מלאות אשר יורה על השבלים עצמן שהן שלמות בגרעיניהן, ואין

22 במשמעות לשון זה הוראה על שנים משופעות בטובה ובשובע, גם הוסיף פרעה מלה אחת שמשמעותה חסרון מוחלט עד שאין
 23 בהן מאומה, כי אמר לשון צנומות אשר יורה על קשוי ושאין בהן לחלוחית, הנה אם השבלים הן דקות ושדופות קדים שלא
 24 נגמר בשולם הראוי (ערשב"ם), וגם אין לחלוחית בהן, מזה יש הוראה עצומה הפך ממראית החלום, שהראשונות היו נראות
 25 בריאות והאחרונות לא היו כ"א דקות ושדופות, שבוה יש רמז גדול שהשבלים הבריאות יועילו אל בריאות האדם משפעת
 26 טובה עד שיפרנסו את בני האדם גם בשנות הדוחק והרעבון; הנה עפ"י הדברים האלה יש לנו הבדל גדול בין מראית החלום
 27 ובין ספורו והצעת דבריו אל יוסף, עד שלפי הספור אין במובנם כלל הוראה על השובע והרעב עד שהראשונות יועילו למלאות
 28 חסרון האחרונות, (ואפשר שגם לחרטמיו וחכמיו ספר חלומי בשנויים כאלה, ולזה לא עלתה על דעתם לפתרו כראוי), אמנם
 29 בעל המסבות הודיע ליוסף פתרון החלום לפי מראיתו אף שאינו לפי הספור, ולזה כאשר שמע פרעה מיוסף את פתרון החלום,
 30 נתן על דעתו פרטי חלומותיו כפי מה שראהו, ומזה הבין שכל ענינו מתאים ומסכים עם דברי הפתרון, לכן אמר אל יוסף שהוא
 31 איש אשר רוח אלקי' בו וכאלו אמר לא זה בלבד שיבין לפתור החלומות אף גם רוח נבואה שורה בו לדעת פרטי החלומות כפי
 32 מה שראיתם, הפך ממשמעות ספורי אותם אליו; הנה לסבה זו האריכה התורה בדבור פרעה אל יוסף בזה. ודברים קרובים
 33 לזה אמרו במדרש נחומא, כשבא פרעה לומר לו את החלום בקש לבדקו והיה מהפך לו החלום, א"ל יוסף לא כך ראית אלא
 34 יפות מראה מלאות וטובות, לא צנומות אלא דקות ושדופות קדים, התחיל פרעה תמה בעצמו וא"ל אחרי היית כשחלמתי,
 35 שנאמר אחרי הודיע וגו' ע"כ. - ובמכדורש"י (קצ"ו א') יוסף אסתכל מגו מלולא דפרעה דהוה אמר בדרגין ידיען וחמא ליה
 36 דקא טעה וא"ל לאו הכי אלא הכי הוא בגין דדרגין כסדרן אתיין. ויש עוד שנוי לשון בספורו מראיתו, דבראיתו אמר והנה הוא
 37 עומד על היאור, ובספורו אמר עומד על שפת היאור, ויש הבדל בין שתי לשונות אלה, דבלשון עומד על שפת היאור אין
 38 בהוראת העמידה כ"א עמידה לראות שנויים הנעשים בפרות ובשבלים המשונות, אמנם בלשון עומד על היאור נכלל עמידה
 39 עצמית, היינו שהועמד הרואה לממשלה ושולטנות על ענין המחיה והכלכלה, כי היאור הוא לו מקור המחיה והכלכלה, ולשון
 40 על היאור הוראתו ממשלה על היאור (דוגמת ונתתיך על ארץ מצרים), והנה לפי"ז יהיה מאמר יוסף ועתה ירא פרעה וגו',
 41 פתרון לראיתו עומד על היאור, ואינו מעצת נפשו כי לא ליועץ לקחוהו, ודמיון לכונה זו ראיתי בדברי רבותינו ברבה שאמרו
 42 שם אמר פרעה מי מתקיים על מי, אני על אלהי, או אלהי עלי? א"ל אתה על אלהיך, ע"כ. ואפשר שמזה נשתבש פרעה לאמר
 43 לי יאורי ואני עשיתיני.

3. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Bereishit 41:33

(לג) ועתה ירא פרעה. התעוררו המפרשים מי נתן את יוסף להיות יועץ למלך כי לא נקרא רק לפתור החלום, ונ"ל שאין זו עצה
 מדעתו אבל גם זה הוא לפתרון. מדהזכיר בסוף חלום הראשון ויקץ פרעה, וכן פרעה בספרו חלומי ליוסף הזכיר בסוף חלום הראשון
 ואקיצ, וכל זה מיותר כי מה לנו אם הקיץ בינתיים או לא, ומזה למד יוסף כי פרעה בעצמו צריך להיות מתעורר ולתת לבו על הענין
 הנודע לו בחלומי להיות זריז ומקיץ על הרע המעותד לבוא בארצו ולעשות כל ההכנות וההזדמנות בזמן ההטבה להמעייט בו בכל
 יכלתו את הרע שיבא אחריו, כי כמו שהקיצה תורה על התעוררות מן השינה, ככה תורה על ההתעוררות אל המעשה. כמו העירה
 והקיצה למשפטי, כי כמו שהישן אין לו כוונה והער יש לו, ככה המתעורר לכווין אל דבר יכונה מעיר משינה:

4. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Bereishit 41:33

(מג) אברך. ערש"י ובעלי לשון אמרו אברך כמו הברך, אל"ף תחת ה"א כמו אשכים ודבר (ירמיה כ"ה) שהוא כמו השכים. וטעם
 אברך כל איש יכרע על ברכיו כי הוא ראוי אשר לו תכרע כל ברך. ול"נ שהוא ענין ברכה. וטעם אברך. זה הוא האיש המביא ברכה
 קרב הארץ (זעגענבריינגענדער) שבחכמתו הבין הפתרון ובעצתו עשו תקונים שמסיבתם תנוח שפעת ברכה במדינה. ולפי"ז דומה
 אברך לשם צפנת פענח, שהמכוון בו לרבותינו בהודיעו הצפונות מניח רוחן של בריות:

5. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Bereishit 41:33

(מה) צפנת פענח. צפונות מודיע בדעת מניח רוחן של בריות בהן (בראשית רבה), נראה שפירושוהו על שתי כוונות, האחד כפי
 התרגום דמטמרינ גליין ליה, והב' יסכים עם לשון מצרי, שבו לשון, "צפנת פענח" הוא ישועת העולם (הייל דער וועלט):